

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VPŠ
PROCES PRIBLIŽEVANJA TURČIJE EVROPSKI UNIJI

Ljubljana, avgust 2016

KRISTINA-MARIJA PANČUR

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Kristina-Marija Pančur, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica predloženega dela z naslovom Proces približevanja Turčije Evropski uniji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko Katjo Zajc Kejžar.

IZJAVLJAM,

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 30.08.2016

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 POVEZOVANJE DRŽAV V EVROPSKO UNIJO	2
1.1 Namen širitev Evropske unije	3
1.2 Postopek širitve EU	3
1.2.1 Pogoji za članstvo	4
1.2.2 Pristopna pogajanja	4
1.3 Poseben primer Turčije	5
2 RAZVOJ ODNOSOV MED TURČIJO IN EVROPSKO UNIJO	6
3 ARGUMENTI ZA IN PROTI ČLANSTVU TURČIJE V EU	11
3.1 Argumenti za članstvo	11
3.1.1 Gospodarski	11
3.1.2 Energetski viri	11
3.1.3 Gestrateški položaj	12
3.2 Argumenti proti članstvu	12
3.2.1 Vprašanje Cipra	12
3.2.2 Vprašanje evropske identitete	13
3.2.3 Islam	13
3.3 Javna podpora vstopu Turčije v EU	14
3.3.1 Turška javna podpora	14
3.3.2 Evropska javna podpora	14
4 MOŽNI SCENARIJI GLEDE VSTOPA TURČIJE V EU	15
4.1 Prvi scenarij: Polnopravno članstvo Turčije v EU	15
4.2 Drugi scenarij: Privilegirano partnerstvo	16
4.3 Tretji scenarij: Status quo	17
SKLEP	19
LITERATURA IN VIRI	21

KAZALO TABEL

Tabela 1: Pregled pristopnih pogajanj Turčije: poglavja pravnega reda	9
---	---

UVOD

Za Evropsko unijo (v nadaljevanju EU), lahko z gotovostjo trdimo, da je v Evropo prinesla mir in stabilnost. Vendar ne moremo mimo vprašanja, do kod segajo njene meje in ali se sploh želi širiti? Dejansko je sama sebe omejila z 49. členom Pogodbe EU, ki pravi, da mora država kandidatka biti evropska država. Pa se tega drži, ali gleda tudi preko svojih meja?

Turčija si že dobrih 50 let prizadeva, da bi jo EU sprejela kot enakopravno članico. V ta namen je turška oblast sprejela kar nekaj radikalnih sprememb na področju civilnega in kazenskega prava, ukinitve smrtne kazni in prepoved mučenja. Vprašanje vključitve Turčije v EU še vedno ostaja pereče, predvsem zaradi lege Turčije in pretežno muslimanskega prebivalstva.

V zaključni nalogi bomo skušali prikazati, da pridružitve Turčije k EU ni enostavna, saj mora upoštevati stroge pogoje, vsako napredovanje je odvisno od dejanskega napredka in dogovora sodelujočih. S tem se zagotovi, da je država kandidatka dobro pripravljena na članstvo, preden se pridruži. Omenjena država je bila v preteklosti pod verskim vplivom islama, ki v celoti določa islamsko pravo. Zato je naloga procesa približevanja Turčije, sprejeti pravne norme, ki se ujemajo z že uveljavljenimi v EU. Temeljna hipoteza je, da so trenutne razlike med Evropo in Turčijo enostavno prevelike, da bi lahko delovali kot složna unija.

Namen zaključne naloge je prispevati k razumevanju razvoja odnosov med EU in Turčijo skozi zgodovino ter opredeliti možne scenarije glede donosa EU - Turčija v prihodnje.

Cilj zaključne naloge je predstaviti javno podporo Turčiji, soočiti argumente za in proti širitvi na ozemlje skoraj v celoti islamske države, ki za evropskimi vrednotami, kot so človekove pravice, enakost med spoloma, pravna država in svoboda govora, še vedno zaostaja. Zanimal nas bo tudi napredek pri reformah, raziskali bomo situacijo približevanja Turčije k EU ter podali možne scenarije vstopa Turčije v EU.

Pri pisanju zaključne naloge smo si pomagali s strokovnimi članki, študijami, knjigami in internetnimi viri. Tema zaključne naloge predstavlja proces približevanja Turčije kot potencialne kandidatke, ki se želi pridružiti veliki evropski družini. Po opisu širitve EU lažje razumemo zgodovinski razvoj odnosov med EU in Turčijo ter stopnjo pripravljenosti prihodnje države članice, ki se želi vključiti v EU, z vidika prilagajanja pravnemu redu EU.

V uvodnem delu smo opredelili: predmet obravnave, namen, cilj, raziskovalni pristop, temeljna hipoteza in strnjen očrt vsebine zaključne naloge. V prvem poglavju smo opisali proces širitve EU, predstavili Evropsko unijo kot integracijo in njeno delovanje. V drugem poglavju smo podali zgodovinski razvoj odnosov med EU in Turčijo, predstavili

pogajalsko stanje, ki temelji na pravnem redu EU. V tretjem poglavju smo soočili argumente za in proti vstopu Turčije v EU ter raziskali javno podporo Turčiji, ki poleg evropskih kriterijev in vrednot, kakršne so spoštovanje človekovih pravic, vladavina prava in demokracije, vplivajo na morebiten vstop Turčije v EU. V četrtem poglavju smo opisali tri možne scenarije glede vstopa Turčije v EU: prvi scenarij se nanaša na evropsko načelo združeni v raznolikosti, ki zagovarja vstop Turčije, vendar šele v prihodnjih desetih, dvajsetih letih. Drugi scenarij opisuje pojem privilegiranega partnerstva kot trenutno najprimernejšo rešitev. Tretji zavrača priključitev Turčije, celo napoveduje možnost zavrnitve članstva na referendumu, zaključek pogajalskega procesa brez članstva Turčije oziroma predvideva status quo. V sklepnem delu smo povzeli ključna dejstva in potrdili temeljno hipotezo, da so trenutne razlike med Evropo in Turčijo enostavno prevelike, da bi lahko delovala kot enotna evropska družina.

1 POVEZOVANJE DRŽAV V EVROPSKO UNIJO

Leta 1951 je bila ustanovljena Evropska skupnost za premog in jeklo (ustanovile so jo Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska), leta 1957 sta ji sledili še Evropska gospodarska skupnost in Evropska skupnost za atomsko energijo. Povezovanje držav članic je bilo sorazmerno z geografsko širitvijo skupnosti. Danes EU šteje 28 članic¹, skupno članice predstavljajo tretje največje prebivalstvo na svetu. Evropska unija sama sebe označuje kot družino demokratičnih evropskih držav (Evropska unija, b. l.).

Evropska unija je v svoji več kot petdesetletni zgodovini povezovanja, izpeljala šest uspešnih širitev (Evropska unija, b. l.):

- leta 1973 so se Evropskim skupnostim pridružile Danska, Irska in Velika Britanija;
- leta 1981 je del Evropskih skupnosti postala Grčija;
- leta 1986 sta državi članici postali Španija in Portugalska;
- leta 1995 so se EU pridružile Avstrija, Finska in Švedska;
- leta 2004 je EU prestala širitev, ki se je zapisala v zgodovino kot edinstvena, saj je pomenila ponovno združitev Evrope po desetletjih ločitve zaradi železne zaves. EU se je 1. maja 2004 pridružilo deset držav Srednje in Vzhodne Evrope ter Sredozemlja: Češka, Estonija, Ciper, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija;
- januarja 2007 sta državi članici postali Romunija in Bolgarija;
- julija 2013 je 28. država članica postala Hrvaška.

¹ Britanci so se na referendumu (brexit- skovanka iz besed Britanija in exit) 23. junija 2016, z 52 % za izstop, odločili, da želijo zapustiti EU.

Da bi EU delovala nemoteno, so države članice uvedle organe, ki sprejemajo in odločajo o usodi EU. Med glavnimi so Evropski parlament, Svet Evropske unije in Evropska komisija. Njihova vloga v procesu širitve je pojasnjena v nadaljevanju.

1.1 Namen širitev Evropske unije

Evropska unija je bila v petdesetih letih dvajsetega stoletja ustanovljena z namenom, da bi na evropski celini spodbujala mir, blaginjo in evropske vrednote. Evropska unija ni klasično opredeljiva politična ali naddržavna tvorba, temveč subjekt, katerega dokončne oblike, pristojnosti in mednarodne teže še ni mogoče določiti. Evropska unija je projekt v teku (Toplak, 2003).

Integracija, gledano z ekonomske plati, prinaša statične učinke ustvarjanja trgovine kot tudi zelo pomembne dolgoročne učinke. Integracija za države kandidatke pomeni način, kako zmanjšati in zapreti razvojne vrzeli ter instrument, s katerim je mogoče doseči tehnološki razvoj industrijskih držav. Hkrati ima članstvo v EU za večino držav pomembno politično in varnostno razsežnost. Članstvo v EU je postalo merilo uspeha političnih voditeljev. Širitev EU je v interesu držav članic, saj bi si z razširjeno Evropo pridobili še večjo varnost in stabilnost (Svetličič & Trtnik, 1999).

Schimmelfennig in Sedelmeier (2002) ugotavljata, da je širitev izrednega pomena, saj vpliva na organizacijo in mednarodne odnose v Evropi. Pojav širitve je razumljen kot proces, ki je sestavljen iz več različnih dejavnikov, med katerimi je najpogostejša kolektivna identiteta (vsi bi radi bili Evropejci).

Širitev EU pozna tri integracijske modele (Evropska komisija, 2015):

- ekonomski: gre za združevanje malih entitet v krovno organizacijo, pri čemer je glavni namen zmanjšanje stroškov;
- kulturni: gre za gradnjo skupnosti, ki temelji na skupnih vrednotah, pri čemer skupna identiteta deluje kot podlaga za integracijo;
- politični: gradnja enotne politike, ki sloni na demokratičnosti, spoštovanju človekovih pravic in razumevanju različnih identitet.

1.2 Postopek širitve EU

Evropska unija je zaradi različnosti držav kandidatk, uvedla različne postopke in pravila za vstop v EU. V tem poglavju bo predstavljen proces od vložitve prošnje za članstvo do pridobitve polnopravnega članstva. Države kandidatke v procesu pridobivanja članstva napredujejo zelo počasi.

1.2.1 Pogoji za članstvo

Pogoji za vstop v EU se spreminjajo in dopolnjujejo, saj se želi Evropska komisija izogniti napakam, ki so bile storjene pri predhodnih kandidatkah. To pogojevanje ima dvojno vlogo; na eni strani je uporabljeno za izvajanje zunanje politike v določeni regiji, po drugi strani je to zelo pomembno za integracijo držav znotraj EU (Mehikič & Šabič, 2008).

Leta 1993 so v Kopenhagenu določili kriterije, ki jih morajo države kandidatke izpolniti ob vstopu v EU. Določili so, da mora država kandidatka izpolnjevati naslednje kriterije (Krstinić, 2011):

- politične: ustvariti institucije, ki bodo upoštevale demokratičnost, vladavino prava, človekove pravice in zaščitile manjšine;
- ekonomske: ustvariti gospodarstvo, ki bo sposobno obvladovati konkurenco znotraj EU;
- izpolnjevanje vseh obveznosti, ki jih prinaša članstvo v uniji.

Da se pristopna pogajanja sploh začnejo, morajo države kandidatke najprej izpolniti prvi (politični) kriterij, druga dva pa sta lahko izpolnjena kasneje. Države kandidatke morajo poenotiti lastno zakonodajo z zakonodajo EU, jo uveljaviti in izvajati (Krstinić, 2011).

Pogodba EU v 49. členu zapoveduje tri glavne kriterije, ki jih mora država kandidatka izpolniti, če se želi vključiti v EU, in sicer (Mehikič & Šabič, 2008):

- mora biti država;
- biti mora evropska država;
- izpolniti zahteve Pogodbe EU (1. odstavek 6. člen), ki pravijo, da mora država kandidatka zagotoviti svobodo, demokracijo, človekove pravice in temeljne svoboščine.

Pri vsem tem je zanimivo, da je EU leta 1987 zavrnila prošnjo Maroka za vstop (ravnali so se po 49. členu Pogodbe), prošnjo Turčije pa so sprejeli. Tu je popolnoma na mestu vprašanje, kaj sploh je evropska država (Mehikič & Šabič, 2008).

1.2.2 Pristopna pogajanja

Vsaka država kandidatka mora pred začetkom pogajanj podpisati sporazum – CEEC kandidatke podpišejo evropski sporazum o pridružitvi, WB kandidatke podpišejo stabilizacijsko pridružitveni sporazum. V teh sporazumih so zapisane reforme ter določila glede trgovskih, političnih in zakonodajnih odnosov med EU in državo kandidatko. Ko je

sporazum podpisan, se prošnja za članstvo odda Svetu, ki skupaj s Komisijo odloči, ali je država kandidatka ustrežna ali ne (Mehikić & Šabič, 2008).

Ko Svet in Komisija odločita, da je država kandidatka ustrežna, se pričnejo pristopna pogajanja, ki so razdeljena na tri faze (Barnes, 2010):

- Komisija najprej analizira državo, predvsem v smislu, če je sposobna v celoti prevzeti pravno strukturo EU, v ta namen tudi pripravlja poročila in strateške dokumente o napredku države kandidatke, ki jih posreduje Svetu in Evropskemu parlamentu. Hitrost pogajanj je odvisno od usklajevanja nacionalne zakonodaje z EU. Da bi si lahko države kandidatke zagotovile hitrejši pristop, so upravičene do finančne pomoči iz evropskega sklada IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance).
- Ko se država kandidatka uspešno uskladi z EU, se začnejo pogajanja. Gre za odpiranje poglavij pravnega reda EU. Ko so z napredkom države kandidatke zadovoljne vse članice, se poglavje zapre. Po zaprtju vseh poglavij, se napiše pristopna pogodba, s katero se morajo strinjati Svet, Komisija in Evropski parlament.
- Sledi samo še ratifikacija, ki je v skladu z ustavnimi določbami članic.

Po podpisani pristopni pogodbi ima država pristopnica status aktivne opazovalke. Status ji omogoča sodelovanje v razpravah (lahko predlaga spremembe predlogov, pobud EU), vendar je brez pravice glasovanja. Ko je ratifikacija podpisana, država pristopnica postane polnopravna članica (Evropska komisija, 2015).

1.3 Poseben primer Turčije

Po 2. svetovni vojni si je Turčija za vzor državne ureditve vzela zahodne države. Želela si je čim bolj aktivno sodelovati in se učiti od zahodnih držav. Iz tega razloga je postala članica:

- Združenih narodov (1945);
- Sveta Evrope (1949);
- NATA (1952);
- OECD (1960).

Naslednja logična poteza Turčije je bila kandidatura za polnopravno članico EU. Vendar je Evropa postala nezaupljiva do Turčije, hkrati pa Turčija ni izpolnjevala evropskih zahtev. Poleg že prej omenjenih zahtev za pristop obstajajo še zahteve, ki so določene v pogajalskem okvirju (Chaturvedi, 2013):

- Turčija se mora zavzeti za dobre med sosedske odnose, predvsem pa mora rešiti vsa odprta vprašanja glede mejnih sporov;
- v primeru ciprskega vprašanja, mora najti celovito rešitev, ki je v skladu z načeli EU;
- izpolniti vse obveznosti, ki jih EU zahteva v okviru pridružitvenega sporazuma.

Turčija se že 50 let bori za polnopravno članstvo, ki ga bo pod pogojem, da bo izpolnila vse evropske zahteve, morebiti dočakala leta 2020. Vse to dela Turčijo poseben primer pri vključevanju v EU.

2 RAZVOJ ODNOSOV MED TURČIJO IN EVROPSKO UNIJO

Turčija je po ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti (EGS) zaprosila za članstvo. Junija 1959 je EGS Turčiji predlagala pridružitveni sporazum – Sporazum iz Ankare, ki je v veljavo stopil 1. decembra 1964 in je vseboval zavezo o potencialni včlanitvi Turčije v Evropsko unijo (Buhari, 2009).

Leta 1974 se sprejo grški in turški prebivalci Cipra. Spor se konča s turško zasedbo Cipra. Ciprski Turki, leta 1983, oblikujejo svojo državo, ki jo prizna zgolj Turčija. V letih od 1980 do 1986 je bil pridružitveni sporazum z EU ustavljen zaradi vojaškega udara v Turčiji. Turčija je leta 1987, pod vodstvo predsednika Turguta Özala, tudi uradno zaprosila za članstvo v Evropski skupnosti, vendar je Komisija decembra leta 1989 ocenila, da Turčija zaradi ekonomske in politične situacije v državi, slabimi odnosi z Grčijo in konflikti s Ciprom še ni pripravljena na pogajanja o polnopravnem članstvu (Balcer, 2004).

Leta 1996 v veljavo stopi carinska unija med EU in Turčijo, s katero EU dobi prosto pot na trg izven meja EU. Turčija je s tem dejanjem postala prva država, ki je odprla carino pred polnopravnim članstvom, vendar je vseeno leta 1997 doživela zavrnitev, saj so se voditelji Evropskega sveta na Luksemburški konferenci odločili, da zavrnejo prošnjo Ankare za pridružitve. Istega leta je Ankara prekinila politični dialog z EU, odnose pa je še dodatno zaostriło Grško nasprotovanje, da bi Unija Turčiji kot članici carinske unije izplačala finančno pomoč (Ahtisaari et al., 2004).

Evropski svet se je na zasedanju v Helsinkih, leta 1999, odločil, da Turčiji podelijo status države kandidatke za polnopravno članstvo v Evropski uniji. Udeleženci vrha Evropskega sveta so si bili enotni, mora Turčija imeti enake pogoje za pristop kot vse ostale kandidatke (Radu Sorin, 2012). Turčija je z uradnim priznanjem statusa kandidatke pričela urejanje svoje zakonodaje s standardom Evropske unije (Uršič, 2012). Vzpostavilo se je pridružitveno partnerstvo, Evropska komisija je pričela z rednimi poročili o turškem izpolnjevanju zahtev za članstvo in ujemanje zakonodaje (lat. *acquis screeningsi*). Turčija je takoj začela z obsežnimi reformami, ki jih je zahtevala EU, med najpomembnejše sodi paket reform iz leta 2002, s katerim je Turčija odpravila smrtno kazen in kurdski manjšini priznala več pravic (Uršič, 2012).

Istega leta so v Kopenhagnu na podlagi Evropske komisije določili, da se bodo konec leta 2004 začele pristopna pogajanja s Turčijo. Evropski svet se je odločil, če bo Turčija čez dve leti izpolnila kopenhagenske kriterije, in če bo Evropska komisija izdala priporočila, bo EU takoj začela pogajanja za članstvo Turčije v EU (Presidency conclusions, 2002).

Junija 2003 je turški parlament sprejel zakone za razrešitev ene največje ovire Turčije za vstop v Evropsko unijo – izboljšanje spoštovanja človekovih pravic. Naslednji mesec so vrhunec dosegle reforme, ki vključujejo omejitve vpliva vojske na politiko in družbo. Novembra istega leta, je Evropska komisija pohvalila Turčijo za napredek in odločne ukrepe pri izpolnjevanju političnih meril za članstvo. Vendar evropsko veselje ni trajalo dolgo, saj se je leta 2004 v Turčiji zapletlo pri sprejemanju reforme kazenskega zakonika. Največ težav je predstavljajo določilo o prešuštvu, saj so ga poslanci želeli ponovno vključiti v zakonik, kljub temu, da so ga že leta 1996 umaknili. To dejanje je v Evropi naletelo na hudo neodobravanje, zato je Turčija popustila. Da bi se težava s Ciprom kar se da hitro rešila, je Ankara sodelovala pri pripravi združitvenega načrta Cipra, vendar se z njim ni strinjala grška skupnost in ga je 24. aprila 2004 na referendumu zavrnila (Uršič, 2012).

Oktobra 2004 je Evropska komisija pozitivno ocenila pripravljenost Turčije za začetek pristopnih pogajanj o članstvu v EU. V ta namen je Komisija objavila poročilo o napredku in priporočila začetek pogajanj, hkrati je Ankari postavila še nekaj pogojev. Eden izmed pogojev je dajal EU pravico, da kadarkoli zamrzni ali ustavi pogajanja, če Turčija ne bi izpolnjevala političnih zavez - v mislih so imeli predvsem spoštovanje človekovih in manjšinskih pravic. Decembra 2004 se je Evropski svet uradno določil, da se bodo pristopna pogajanja s Turčijo pričela leta 2005 (Uršič, 2012).

3. oktober 2005 je za Turčijo izredno pomemben datum, saj so se takrat začela uradna pogajanja za polnopravno članstvo. Pred začetkom pogajanj je morala Turčija podpisati sporazum o carinski uniji med Turčijo in EU. Turčija se je s tem strinjala, vendar je zahtevala izjavo, v kateri je jasno zapisano, da podpis sporazuma o carinski uniji, ne pomeni priznanja Cipra. S 1. junijem 2005 je v Turčiji prišel v veljavo novi državni zakonik, ki je bil tudi eden glavnih pogojev, da so se pogajanja začela (Uršič, 2012).

Junija 2006 so pogajanja dobila vsebinsko obliko – 35 poglavij, pri čemer mora biti vsako poglavje s strani Sveta soglasno odprto in zaprto. Zaradi Turškega nasprotovanja, da bi carinsko unijo razširila na Ciper, se je Svet decembra 2006 odločil, da EU ne bo niti odprla niti zaprla nobenega poglavja, dokler Turčija ne bo izpolnila svojih obvez. Ko bo Turčija uredila carinsko vprašanje s Ciprom, bo EU nadaljevala poglavja o osmih pomembnih poglavjih (prost pretok blaga, pravica do ustanavljanja podjetij in opravljanja storitev, finančne storitve, kmetijstvo in razvoj podeželja, ribištvo, promet, carinska unija in zunanji odnosi). Poslanci držav članic so poudarili, da dokler Turčija ne bo uredila svoje

zakonodaje in izpolnila obvez do Cipra, ne more postati polnopravna članica EU (Uršič, 2012).

18. februarja 2008 je Svet Evropske komisije sprejel dopolnjen dokument o partnerstvu za pristop s Turčijo. Istega leta so se začela tudi pogajanja o dveh poglavjih, in sicer o intelektualni lastnini in pravu družb.

Do konca leta 2010 je bilo v pristopnih pogajanjih odprtih trinajst poglavij in eno začasno zaprto. Svet EU je decembra 2009 pozdravil zavezanost Turčije pristopnemu procesu in pohvalil napredek na področjih pravosodja, civilno-vojaških odnosov in kulturnih pravic ter pozitivno ocenil vladno pobudo za demokratizacijo države, še posebej v jugovzhodnih provincah. Ministri so Turčijo pozvali, da pospeši sprejemanje in izvajanje reform ter implementira ukrepe, ki so jih že sprejeli (Uršič, 2012).

Da bi oživila dvostranske odnose, je Komisija maja 2012, začela podpirati Turčijo pri poenotenju nacionalne zakonodaje s pravnim redom EU.

Turčija je novembra 2013 končno dočakala, da so odprli novo poglavje, in sicer poglavje o regionalni politiki in usklajevanju strukturnih instrumentov. Čez dober mesec je EU s Turčijo sklenila sporazum o ponovnem sprejemu (Kratki vodič po Evropski uniji, 2016).

Na seji pridružitvenega sveta EU–Turčija, 18. maja 2015 so politiki razglabljali o odnosih med EU in Turčijo, predvsem sta jih zanimala pristopni proces in mednarodni dogovor med EU in Turčijo o vprašanjih, ki zadevajo skupni interes (Svet Evropske unije, 2016c).

Nov zagon pristopnemu procesu Turčije, je bil poudarjen na srečanju voditeljev držav EU s Turčijo 29. novembra 2015. To srečanje je bilo za Turčijo zelo pozitivno, saj je pomenilo velik korak tako v razvoju odnosov kot tudi pri obvladovanju migracij. Prisotni so se odločili, da se bosta obe strani večkrat srečali, saj so mnenja, da bodo strukturirana in vrhunska srečanja zagotovila platformo za pozitivno oceno razvoja odnosov med Turčijo in EU (Svet Evropske unije, 2016b).

14. decembra 2015 je bilo zadnje srečanje s Turčijo, na katerem so politiki pričeli pogajanja o 17. poglavju (o ekonomski in monetarni politiki) (Svet Evropske unije, 2015a).

Tabela 1: Pregled pristopnih pogajanj Turčije: poglavja pravnega reda

POGLAVJE PRAVNEGA REDA EU (pogajalsko stanje Turčija 8. 1. 2016)	ODPRTO 16	ZAPRTO 1	BLOKIRANO 8	SPROŠČENO 3
1. Prosti pretok blaga	–	–	11. 12. 2006 s strani ES	–
2. Prosto gibanje delavcev	–	–	8. 10. 2009 s strani Cipra	–
3. Pravica do ustanavljanja in svoboda opravljanja storitev	–	–	11. 12. 2006 s strani ES	–
4. Prosti pretok kapitala	19. 12. 2008	–	–	–
5. Javna naročila	–	–	–	–
6. Pravo gospodarskih družb	17. 6. 2008	–	–	–
7. Pravo intelektualne lastnine	17. 6. 2008	–	–	–
8. Politika konkurence	–	–	–	–
9. Finančne storitve	–	–	11. 12. 2006 s strani ES	–
10. Informacijska družba in mediji	19. 12. 2008	–	–	–
11. Kmetijstvo	–	–	11. 12. 2006 in 25. 6. 2007 s strani ES in Francije	–
12. Varnost živil, veterinarska in fitosanitarna politika	30. 6. 2010	–	–	–
13. Ribišтво	–	–	11. 12. 2006 s strani ES	–
14. Prometna politika	–	–	11. 12. 2006 s strani ES	–
15. Energetika	–	–	8. 12. 2009 s strani Cipra	–
16. Obdavčevanje	30. 6. 2009	–	–	–
17. Ekonomska in monetarna politika	14. 12. 2015	–	25. 6. 2007 s strani Francije	01. 12. 2015 (s strani Francije ni več blokade)
18. Statistika	26. 6. 2007	–	–	–
19. Socialna politika in zaposlovanje	–	–	–	–
20. Podjetniška in industrijska politika	29. 3. 2007	–	–	–
21. Vseevropska omrežja	19. 12. 2007	–	–	–
22. Regionalna politika in usklajevanje strukturnih instrumentov	5. 11. 2013	–	25. 6. 2007 s strani Francije	12. 2. 2013 (s strani Francije ni več blokade)
23. Sodstvo in temeljne pravice	–	–	8. 12. 2009 s strani Cipra	–
24. Pravosodje, svoboda in varnost	–	–	8. 12. 2009 s strani Cipra	–
25. Znanost in raziskave	12. 6. 2006	12. 6. 2006	–	–
26. Izobraževanje in kultura	–	–	8. 12. 2009 s strani Cipra	–
27. Okolje	21. 12. 2009	–	–	–
28. Varstvo potrošnikov in zdravja	19. 12. 2007	–	–	–
29. Carinska unija	–	–	11. 12. 2006 s strani ES	–

se nadaljuje

Tabela 2: Pregled pristopnih pogajanj Turčije: poglavja pravnega reda (nad.)

POGLAVJE PRAVNEGA REDA EU (pogajalsko stanje Turčija 8. 1. 2016)	ODPRTO 16	ZAPRTO 1	BLOKIRANO 8	SPROŠČENO 3
30. Zunanji odnosi	–	–	11. 12. 2006 s strani ES	–
31. Zunanja, varnostna in obrambna politika	–	–	8. 12. 2009 s strani Cipra	–
32. Finančni nadzor	26. 6. 2007	–	–	–
33. Finančne in proračunske določbe	30. 6. 2016	–	25. 6. 2007 s strani Francije	18. 3. 2016 (s strani Francije ni več blokade)

Legenda:

ODPRTO: datum odprtja posameznega poglavja.

BLOKIRANO: datum blokade poglavja.

ZAPRTO: datum, ko so bila pogajanja končana.

SPROŠČENO: datum sprostitev blokade.

Vir: D. Aničić, Vstop Turčije v Evropsko unijo; analiza izpolnjevanja kopenhavskih političnih kriterijev in dodatnih političnih pogojev, 2015, str. 58-59, tabela 4.1.

Kot je razvidno iz tabele, je od skupaj 35 odprtih, 16 poglavij pravnega reda EU, o katerih se pogaja, in eno začasno zaprto. Turčija ima kar osem poglavij blokiranih. EU se je odločila, da dokler Turčija ne bo uredila ciprskega vprašanja, ne bo nobeno poglavje zaprto. Poleg tega odpiranju poglavij nasprotujejo nekatere države, ki so že članice EU.

EU in Turčija sta na srečanju članov Evropskega sveta s predstavniki Turčije, 18. marca 2016 ponovno potrdili nov zagon pristopnega procesa, ki je bil podan v skupni izjavi leta 2015. Poudarili sta dejstvo, da je bilo 14. decembra 2015 odprto poglavje 17, in sklenili, da kot naslednji korak v času nizozemskega predsedstva odpreta poglavje 33. Pozitivno sta ocenili dejstvo, da bo Komisija aprila v zvezi s tem pripravila predlog. Priprave na odprtje drugih poglavij se bodo v skladu z veljavnimi pravili pospešeno nadaljevale in ne bodo posegale v stališča držav članic. Do začetka maja 2016 je Turčija izpolnila večino izmed 72 meril (Svet Evropske unije, 2016a).

30. junija je Turčija odprla novo poglavje v pogajanjih za članstvo v EU. Gre za poglavje 33-finančne in proračunske določbe. Johannes Hahn, komisar za evropsko sosedsko politiko, je poudaril, da gre za tehnično poglavje, saj pravnega reda EU ni potrebno prenesti v nacionalno pravo. Izrazil je prepričanje, da bi se v prihodnje lahko odprla tudi bolj zahtevna poglavja, ki se nanašajo na pravno državo in temeljne človekove pravice (Odpri novo poglavje v turških pogajanjih za članstvo v EU, 2016).

3 ARGUMENTI ZA IN PROTI ČLANSTVU TURČIJE V EU

Vstop Turčije v EU je vse prej kot enostaven, saj je od EU drugačna po kulturi, zakonodaji in veri. Zato je povsem na mestu vprašanje, ali bi polnopravno članstvo Turčije za EU pomenilo krizno stanje ali bi prineslo mir in stabilnejše gospodarstvo. Nesporno dejstvo je, da Turčija leži v centru strateškega prostora in bi lahko s svojimi mejami varovala Evropo (Ejdus, 2006).

Turčija je s svojo željo po polnopravnem članstvu EU dodobra razburkala evropske politike in javnost. V nadaljevanju bomo predstavili, zakaj je pristop Turčije v EU, eden najbolj spornih v zgodovini EU.

3.1 Argumenti za članstvo

3.1.1 Gospodarski

Glede na gospodarsko krizo v zadnjih letih Turčija za evropska podjetja predstavlja priložnost, da svoje proizvode razširijo na trg bližnjega vzhoda. Turčija je v lanskem letu zabeležila dvig gospodarske rasti na letni ravni za kar 5,7 %, kar je visoko nad evropskim povprečjem, vendar je njen BDP na prebivalca, zgolj tretjina evropskega (Slabše za Kitajsko, Turčija raste!, 2016). Največja trgovska partnerica Turčije, je ravno EU, v letu 2014 je Nemčija izvozila 9,6 % celotnega Turškega izvoza, sledile so ji Velika Britanija, Italija in Francija (Turčija – statistični indikatorji za obdobje 2018–2011, 2016). Vzroke za rast turškega gospodarstva je mogoče iskati v novi turški vladi, ki vse svoje moči namenja reformam, ki bi Turčijo umestile v sam vrh seznama držav, ki so zanimive za tuje investitorje. Če v naslednjih letih Turčija obdrži svojo gospodarsko rast, ji bo to omogočilo lažjo integracijo v EU (Chaturvedi, 2013).

Chaturvedi (2013) ugotavlja, da se kljub dobri gospodarski rasti Turčije, evropski gospodarstveniki bojijo, da bi vstop Turčije v EU negativno vplival na gospodarstva preostalih članic. Evropski gospodarstveniki vidijo težavo predvsem v tem, da bi na ozemlje EU prišlo preveč migracijskih delavcev, ki bi zmanjšali zaposlitvene možnosti avtohtonim prebivalcem. Avtor nadalje ugotavlja, da je ta strah neupravičen, saj so različne študije pokazale, da je migracijski tok že dosegel svoj vrhunec, poleg tega se predvideva, da bo Turško gospodarstvo v času, ko/če bo pridobilo polnopravno članstvo v EU (predvidoma leta 2020), izenačeno z EU in ne bo potrebe po migraciji (Chaturvedi, 2013).

3.1.2 Energetski viri

Januarja 2006 je energetska kriza med EU in Rusijo povzročila, da je Rusija z novo zunanjo politiko poskusila prevzeti primat nad električno energijo v srednjih in vzhodnih

evropskih državah. Da bi EU ohranila svojo enotnost, je sprejela rusko politiko za diverzifikacijo energetskega virov, hkrati pa je spremenila svoje mišljenje o Turčiji. Geografska lega Turčije se nahaja v neposredni bližini več kot 70 % dokazanih naftnih in plinskih virov in s tem tvori naraven energijski most med državami vira, Kaspijskem morju in trgu potrošnikov. Iz tega vidika je Turčija ključna država pri zagotavljanju energetske varnosti z diverzifikacijo virov in poti (Alptekin, 2016).

Alptekin (2016) meni, da bi Turčija lahko EU služila za varnost glede oskrbe z energijo in s potencialnim ravnovesjem med zahodnimi in ruskimi interesi, ter bi bila glavna energetska pot v Kaspijsko morje. Kljub temu da si Turčija ne želi uporabiti svojega geopolitičnega položaja kot orožje proti drugi državi, je postala zelo zanimiva za napeljavo cevovodov in drugih velikih energetskega projektov.

3.1.3 Geostrateški položaj

Turčija ima zelo pomemben geostrateški položaj, saj se nahaja ravno v centru varnostnih območij – evropskega, bližnjevzhodnega in sovjetskega. Je izolator, ki ima hkrati vlogo povezovalca. Z Evropo je povezana na več načinov; članica NATA je že vse od leta 1952, 11 let kasneje (leta 1963) je postala pridružena članica EU, od leta 1999 pa je uradna kandidatka za polnopravno članstvo v EU. Turška črna pika v odnosih z EU je v veliki meri vprašanje Cipra (Žitek, 2014).

S priključitvijo Turčije k EU, bi obe strani veliko pridobile. Predvsem EU bi zelo veliko pridobila na vojaškem področju, saj bi tako postala vojaška velesila. Za evropske gospodarstvenike sta pomembna tudi Bospor in Dardanele, ki bi omogočila, da podjetja svoje izdelke razširijo daleč izven evropskih meja (Žitek, 2014).

3.2 Argumenti proti članstvu

Pri nasprotnikih članstva Turčije v EU prevladujejo štirje glavni argumenti (Yavuz, 2009):

- islam in popolnoma drugačna kultura;
- geografsko gledano, Turčija ne spada v EU, saj se 97 % Turčije nahaja v Aziji;
- Turčija meji na Irak, Iran in Sirijo, kar v evropskem prebivalstvu vzbuja strah in nelagodje;
- preštevila migracije in s tem povezano prevzemanje delovnih mest.

3.2.1 Vprašanje Cipra

Vprašanje Cipra zelo negativno vpliva na Turško pogajanje z EU glede pristopa, saj je Ciper že del EU, Turčija pa nasprotuje združevanju partnerstva s Ciprom. Nestrinjanje s Ciprom je Turčijo privedlo do odložitve pogajanj. EU nenehno pritiska na Turčijo, da

odpre svoje meje Grškemu Cipru, kot so se zavezali v pogodbi o carinski uniji. Vse skupaj je privedlo do tega, da EU obtožuje Turčijo, da si z vprašanjem Cipra sama sebi blokira pristop v EU, hkrati pa jo obtožujejo, da ne deluje v skladu s sporazumi, katerih je podpisnica (Chaturvedi, 2013).

3.2.2 Vprašanje evropske identitete

Vprašanje identitete je eno izmed najbolj perečih vprašanj v razpravi turškega vstopa v EU. Politična mnenja glede vprašanja identitete so deljena; ena stran meni, da bi vstop Turčije v EU povzročilo razredčitev partikularnih norm evropske družbe, ki ima ukoreninjeno judovsko-krščansko dediščino, druga stran pa trdi, da je temelj evropskih norm ravno multikulturalnost (Chaturvedi, 2013).

V veliki večini so Evropejci prepričani, da Turčija enostavno ne sodi v EU, saj se njihova vera, kultura in zgodovina preveč razlikujejo od evropske. Njihovo mišljenje še dodatno potrjujejo številni Turki, ki živijo v državah članicah EU in se še vedno niso navadili na evropsko kulturo in imajo po mnogih letih še vedno velike težave s prilagoditvijo evropskemu načinu življenja. Na tem mestu se je smiselno vprašati, ali imajo priseljeni Turki dejanske težave z asimilacijo ali preprosto ne želijo opustiti svojih navad in se podrediti evropskemu načinu življenja (Žitek, 2014).

3.2.3 Islam

Kot največjo oviro pri članstvu Turčije v EU, Zalta (2006) navaja islam, saj dojemanje Turčije v evropski podzavesti vzbudi neprijetne spomine na več stoletne napade islama na krščanstvo. Zaradi porazov in nenehnih napadov so Evropejci razvili sovražnost do muslimanov in njihove vere. Turkom niso v korist niti nedavni teroristični napadi, ki jih skrajneži izvajajo po Evropi. Zaradi teh napadov je strah pred islamom in posledično pred terorizmom upravičen. Verskega fundamentalizma se bojijo tako evropske države kot tudi turška javnost. Izkušnje Turkov kažejo, da je verski fundamentalizem moč zajezi z uporabo sile in vojske, zato nasprotujejo evropskemu parlamentu, ki si želi, da bi Turki zavzeli milejšo pozicijo do islama. Glede na to, da je pri turškem prebivalstvu islam močno zakoreninjen, je njihovo prevzemanje evropske identitete precej težavno. Zaltova (2006) pojasnjuje, da je identiteta sestavljena iz vsakodnevnih konfliktov in potrditev. Nadalje ugotavlja, da je neko identiteto nemogoče načrtovati, saj nastaja spontano.

Turški politiki skušajo oprati svoje ime preko dejstva, da evropski politiki ne smejo pozabiti, da je slogan EU, Združeni v različnosti, kar bi EU s Turčijo tudi uresničila. Postala bi unija, ki združuje različne kulture, vere in zgodovine (Zalta, 2006).

3.3 Javna podpora vstopu Turčije v EU

Države članice EU so razdeljene v dva tabora; eden podpira Turčijo, drugi ji nasprotuje. Vendar se lahko splošno javno mnenje ob menjavi vodilnih politikov, hitro spremeni. Takšen primer je bilo moč videti v Franciji; dokler je bil predsednik Nicolas Sarkozy, je bila javnost proti vstopu Turčije v EU, Sarkozyju je zaradi nenehnega nasprotovanja Turčiji, uspelo blokirati pet pogajalskih poglavij. Zgodba se je popolnoma spremenila, ko je predsedniški mandat pričel Holland, ki je položaj umiril do te mere, da so eno poglavje odmrznili (Aničić, 2015). Podobna zgodba se je ponovila tudi v Nemčiji, kjer je bil tedanji kancler Kohl odločno proti turškemu vstopu v EU, ob prihodu Schröderja so se zadeve malenkost umirile, Merklova je svoje stališče do Turčije postavila nekako med oba predhodnika, zato je predlagala privilegirano partnerstvo, ki bi nadomestilo polnopravno članstvo (Aničić, 2015).

Največje nasprotnice polnopravnega članstva Turčije v EU so: Nemčija, Francija, Avstrija, Belgija in Luksemburg. Te države vidijo najelegantnejšo rešitev v privilegiranem partnerstvu, saj bi EU s partnerstvom pridobila gospodarske in vojaške koristi, ob enem pa Turčija ne bi imela polnopravnega članstva, ki bi ji omogočalo soodločanje. Med največje nasprotnice Turčije sodita Avstrija in Francija, ki sta napovedali referendum o vstopu Turčije v EU. Druga skupina držav (Velika Britanija, Španija, Italija in druge) zagovarja vstop Turčije v EU ter izpostavlja predvsem pozitivni vidik kulturne raznolikosti ter ugoden geopolitični in strateški položaj Turčije (MacMillan, 2013).

3.3.1 Turška javna podpora

Raziskave iz leta 1999 so pokazale, da 62 % Turkov podpira članstvo v EU, ko je turški parlament sprejel 34 sprememb ustave, da bi zadovoljili Kopenhagenska merila, je javna podpora narastla na 75 % (Alptekin, 2016). Vzrok za tako visok odstotek je moč iskati v zelo dobri podobi EU v očeh Turkov. Petkova (2008) ugotavlja, da se je turška podpora zmanjšala leta 2005 (začetek pristopnih pogajanj z EU), odstotek je tako padel iz 75 % podpore na 54 %. Ko je EU leta 2006 zamrznila del pristopnih pogajanj s Turčijo, je turško navdušenje nad EU padlo pod 50 %. Vzroki za takšen padec so verjetno v tem, da se Turčija z EU za polnopravno članstvo pogaja že dobrih 50 let. Petkova (2008) je v nadaljevanju povzela raziskavo Marshalla Funda, ki je ugotovil, da zgolj 26 % Turkov verjame, da bo Turčija nekoč postala polnopravna članica EU.

3.3.2 Evropska javna podpora

Dagdeverenis (2014) meni, da je evropsko mnenje o širitvi EU na območje Turčije posledica več dejavnikov – političnega, gospodarskega in socialnega vidika. Avtor nadalje ugotovi, da si Evropejci odločitev ustvarijo na podlagi gospodarske uspešnosti države

kandidatke. Na splošno evropska javnost nasprotuje širitvi – leta 2010 je odstotek že presegal 50 %. Vendar ni bilo vedno tako, saj je bilo leta 2006, 39 % Evropejcev za to, da se Turčija pridruži EU. Dagdeverenis (2014) tako visokemu odstotku nasprotnikov pripisuje dejstvu, da je pristop Turčije v EU zelo sporno vprašanje in turškemu neizpolnjevanju pogojev EU.

Evropska unija daje velik poudarek na javno mnenje, ki ima izreden vpliv na absorpcijsko sposobnost EU. Če ima evropska javnost do neke države (npr. v primeru Turčije) negativno stališče, se lahko pojavijo težave pri pristopnem procesu ali pri ratifikaciji (bodisi preko parlamentov bodisi preko referendumov) (Dagdeverenis, 2014). Kakšno moč ima javno mnenje, sta pokazali Avstrija in Francija, ki sta grozili z referendumom o vstopu Turčije v EU. Francija je šla celo tako daleč, da je v ta namen spremenila ustavo. Avstrijsko in francosko referendumsko odločitev je moč razumeti kot strateško orožje, saj bi bil referendum dobra strategija za vlade, ki nasprotujejo turškemu vstopu v EU, obenem pa bi dobili diplomatski manevrski prostor v odnosu do Turčije. Ob negativnem rezultatu bi postal njihov pogajalski položaj še močnejši pri državah, ki so že javno izrazile nasprotovanje turškemu vstopu v EU (Alptekin, 2016). Odločitev francoskih in avstrijskih vlad z referendumom o vstopu Turčije v EU preusmeri pogajanja tudi na ulice, in sicer med državljane članic EU.

4 MOŽNI SCENARIJI GLEDE VSTOPA TURČIJE V EU

Najbolj optimistični scenarij predvideva, da bo Turčija leta 2020 pripravljena za vstop v EU. Kljub temu da je Turčija upoštevala skoraj vsa navodila, ki so, ji jih podali evropski politiki, so predvsem Nemčija, Francija in Avstrija še vedno zelo negativno nastrojeni proti njej. Vsekakor je pred Turčijo še veliko dela, predvsem s prepričevanjem nasprotnikov, da je primerna za vstop v EU. Za evropske voditelje predstavlja približevanje in vstop Turčije v EU prelomnico, ki se je bojijo, zato odločitev prelagajo iz leta v leto (Žitek, 2014).

4.1 Prvi scenarij: Polnopravno članstvo Turčije v EU

Turčija se že dobrih 50 let bori, da bi pridobila polnopravno članstvo v EU. Oktobra 2005 je končno začela s pristopnimi pogajanja, vendar še vedno potekajo razprave o kulturni, gospodarski in politični presoji, ali je Turčija pripravljena na polnopravno članstvo v EU. Kljub temu da je Turčija uvedla veliko institucionalnih norm, ki jih zahtevajo Kopenhagenski kriteriji, je največ, kar je lahko EU ponudila Turčiji, privilegirano partnerstvo. Turčija je edina država, ki je uredila carinsko unijo z EU, pred polnopravnim članstvom (Alptekin, 2016).

Pridružitveni sporazum iz Ankare (12. september 1963) predvideva postopno uvajanje carinske unije, ki bi države članice Skupnosti in Turčijo povezala v gospodarskih in trgovskih zadevah. V Pridružitvenem sporazumu Turčija prvič dobi tudi finančni protokol.

Glavni cilj sporazuma je izboljšanje ekonomskih odnosov med partnerji, predvsem pa razvoj turškega gospodarstva in dvig življenjskih razmer (Alptekin, 2016).

Dodatni protokol, ki je bil podpisan 13. septembra 1970, je uradno zaključil prvo – pripravljalno fazo in začel drugo – prehodno fazo za polnopravno Turško članstvo v EU. Z dodatnim protokolom je predviden prost pretok fizičnih oseb v obdobju od 12 do 22 let. V končni fazi je morala Turčija vzpostaviti carinsko unijo, ki je začela veljati 31. decembra 1995. Z začetkom veljavnosti carinske unije od začetka leta 1996 je Turčija ukinila vse carine in druge dajatve na uvoz blaga iz EU in držav, s katerimi je EU podpisala sporazume o prosti trgovini (Alptekin, 2016). To je povzročilo nelojalno konkurenco proti Turčiji, saj so lahko države, ki so imele podpisan sporazum o prosti trgovini, nemoteno vstopale v Turčijo, medtem ko Turčija ni smela izvažati svojih surovin. Takšna asimetrija ščiti gospodarstvo EU pred konkurenco iz Turčije (Alptekin, 2016).

Da bi pogajanja pripeljali h koncu, morata strani v pristopnem procesu odpreti zahtevnejša poglavja, kot sta pravna ureditev države in spoštovanje človekovih pravic. Vsekakor je potrebno postaviti neki razumni časovni rok za turški vstop v Unijo in ohraniti dober odnos med EU in Turčijo. Turškim politikom se leto 2023 zdi razumen, predvsem pa simboličen datum, saj bo Turčija istega leta praznovala stoletnico obstoja moderne republike (Miholič, 2013).

Ob vstopu Turčije v EU se lahko pojavi več učinkov. S strani zagovornikov so najbolj vidni ekonomski, gospodarski in strateški učinki, dolgoročen mir in stabilnost v Evropi ter multikulturni model EU. Vendar vstop Turčije pomeni tudi združitev popolnoma različnih nekompatibilnih kultur, ki lahko imajo za posledico počasno islamizacijo ali celo konec EU. Novo evropsko mejo ob državah s sedežem islamskih ekstremistov, bi EU le s težavo varovala. Vstopila bi država s skoraj 80 milijoni prebivalcev, ki bi jo EU morala finančno podpirati, se vključevati v vojaška nasprotovanja ter miriti spore na zelo nemirnem Bližnjem in Srednjem vzhodu.

Prvi scenarij zagovarja evropsko načelo, in sicer združeni v različnosti. Vendar je različnost med EU in Turčijo še vedno prevelika. Žitek (2014) ugotavlja, da bo v prihajajočih desetletjih mogoče v Turčiji opaziti večjo asimilacijo evropskih vrednot, vendar bo pred tem potrebno prepričati vse nasprotujoče evropske države, da je Turčija primerna za polnopravno članstvo v EU.

4.2 Drugi scenarij: Privilegirano partnerstvo

Manevrski prostor za alternativne pristope, se z vidika EU giblje med polnopravnim članstvom minus in carinski uniji. Vendar je ta alternativni pristop smiselna le, če se upoštevajo najpomembnejši pomisleki EU glede pristopa Turčije (strah pred neomejenim gibanjem oseb, plačilo iz sredstev EU za strukturno in kmetijsko pomoč ter sposobnost

integracije z EU). Najvidnejši alternativni pristop za Turčijo je privilegirano partnerstvo, razširjeno članstvo (EAM) in Evropski gospodarski prostor plus (EGP+) (Karakas, 2013).

Pojem privilegirano partnerstvo sta predlagala Angela Merkel in Wolfgang Schaeuble, namesto polnopravnega članstva. V skladu s tem pristopom, ki ga podpira tudi CSU, je Turčija prijateljska država, zanesljiva članica NATA in je lahko posrednik v evropsko - Bližnje vzhodnih odnosih. Privilegirano partnerstvo predvideva razvoj Turčije v odnosih med EU in zunaj carinske unije. V skladu s tem naj bi carinska unija zajemala vse izdelke in izboljšala sodelovanje. Skupno delo je potrebno izvajati zlasti na področju civilne družbe, varstva okolja in izvajati podporo podjetjem, zdravstvu in izobraževanju. Turčija lahko sodeluje v skupni zunanji in obrambni politiki ter skupni varnostni politiki EU. EU in Turčija morata poglobiti sodelovanje tudi na preostalih področjih, zlasti v boju proti terorizmu, preprečevanju ekstremizma in organiziranega kriminala (Hakura, 2004).

V zameno turške vključitve v privilegirano partnerstvo je EU ponudila, da ne bo pritiskala na turško vlado glede zakonske ureditve na področju človekovih pravic ter da se ne bo vtikala v priznanje grškega Cipra, v armensko vprašanje, v vprašanje manjšinskih pravic in grško-turških ozemeljskih nesoglasij (Hakura, 2004). Zunanji minister Turčije, Abdullah Gül, je opozoril, da se mu zdi ponudba EU, da Turčija sprejme privilegirano partnerstvo, nelegitimna in nemoralna, saj izniči 50. letno skupno prizadevanje (Gül v Hakura, 2004). Tudi, če Turčija ne sprejme privilegiranega partnerstva, ne bo mogoče popolnoma prekiniti odnosov, saj sta EU in Turčija zavezani k skupnim interesom, med drugim tudi izvozu in uvozu (Hakura, 2004). Karakas (2013) je mnenja, da je privilegirano partnerstvo problematično predvsem zato, ker Ankare ne obravnava kot kandidatke za pristop v EU, v skladu z 49. členom PEU (kot evropsko državo), poleg tega ji ponujajo le integracijo brez članstva. Privilegirano partnerstvo Ankari ne prinaša nič več izboljšanj političnih, gospodarskih ali pravnih vprašanj kot status quo.

Zavrnitev evropskih ambicij, bi lahko imelo resne politične in varnostne posledice: turško-grški odnosi bi stopili korak nazaj, priložnost za Cipersko poravnavo bi izginila, prav tako pa bi bilo EU – turško varnostno sodelovanje močno okrnjeno.

4.3 Tretji scenarij: Status quo

Četudi bi Turčija uredila reforme na področju demokracije in človekovih pravic, je potrebno priznati, da je Turčija vse prej, kot običajna kandidatka. Posebno jo dela njena velikost, drugačna kultura in vera, ki se je Evropejci zelo bojijo, z vstopom Turčije v EU pa mnogi menijo, da bi dobili peto kolono na evropskih tleh (Miholič, 2013). Turčija kot nečlanica EU ostaja pomembna tudi zaradi svoje izjemne geostrateške lege kot nekakšno območje, ki varuje Evropejce pred hitro rastočim, pisanim in vse bolj eksplozivnim islamskim ekstremizmom (Slabe, 2014).

Turški politiki menijo, da je Unija v zvezi z vstopom Turčije iskrena in misli resno. Vendar jim delajo preglavice ljudje, kot je francoski predsednik Sarkozy, ki igrajo svojo igro in vztrajno zavrača Turčijo, ne glede na to, ali le-ta izpolnjuje zahtevane pogoje ali ne, poleg tega pa niti ne upošteva obveznosti svoje države do turškega vstopa (Miholič, 2013). Iz zgoraj omenjenih razlogov bi Francija in Avstrija na referendumu članstvo Turčije zavrnili. Po njunem mnenju naj bi polnopravno članstvo Turčije krepko porušilo razmerja moči v Uniji, zmanjšalo vpliv nekaterih ključnih članic in prineslo celo vrsto drugih problemov (Slabe, 2014).

Turški pogajalski proces se vleče že pol stoletja in obstaja zelo velika verjetnost, da če ne bo kmalu končan, bo turški vstop v EU enostavno razvodenel (Miholič, 2013). V obeh primerih izgubi tako Ankara kot Bruselj.

EAM vključuje turško članstvo v razširjeni evropski gospodarski prostor in predvideva razširitev obstoječe dvostranske trgovine ter gospodarske politike sodelovanja, čeprav z omejitvami – ki se najbolj tičejo prostega gibanja oseb. Sodelovanje na enotnem trgu, bi za Turčijo (in države, ki so zainteresirane za EAM), pomenilo, da sprejme velik del pravnega reda EU. Ta model zagotavlja Turčiji status opazovalke v Svetu s posvetovanjem, vendar Turčija ne sme soodločati. Da bi okrepili institucionalno prepletanje, je bilo predlagano, da bi v Turčijo poslali določeno osebje, ki bi vodilo institucije EU (Quaisser & Wood, 2004).

Politiki Turčije zagotavljajo, da niso a priori proti alternativnim pristopi, vendar so mnenja, da mora alternativno polnopravno članstvo vključevati politično, pravno in materialno izboljšanje glede na status quo. Poleg tega od EU zahtevajo, da Turčije ne obravnavajo kot poseben primer in da uporabijo alternativni pristop tudi za druge države kandidatke. Turčija bi bila zadovoljna tudi z delnim članstvom, kar pomeni, da bi se pridružila v razširjeni krog EU, skupaj z Anglijo in Dansko (Karakas, 2013).

Za Turčijo je nujno, da nadaljuje proces reforme, ne glede na vrsto pristopa v EU, saj če bodo reforme uveljavljene do leta 2020, bo Turčija mogoče postala država članica z močnim glasom. Če do tega ne bo prišlo, je še vedno v nadrejenem položaju, saj se lahko pridruži drugim partnerstvom ali celo zapusti carinsko unijo EU. Za hitro reševanje pristopa, si morata tako Turčija kot EU priznati, da ciprsko vprašanje zahteva večplastno reševanje. EU mora zagotoviti nepristranski dialog z vsemi stranmi (s Ciprom, Grčijo in Turčijo), predvsem je potrebno omiliti resolucijo. Turčija na drugi strani mora dokazati svojo zavezanost k reševanju problema in določiti prednostne naloge za reševanje ciprskega vprašanja (Chaturvedi, 2013). Turčija si v zadnjem času precej izpodkopava tla pod nogami, predvsem to počne turški predsednik Erdogan, s svojo željo po ponovni uvedbi smrtne kazni. Če se to uresniči, bo EU takoj prekinila pogajanja za polnopravno članstvo, saj to krši evropsko zakonodajo o temeljnih človekovih pravicah.

SKLEP

Turčija se že dobrih 50 let trudi, da bi postala polnopravna članica Evropske unije, vendar še vedno brez pretiranega uspeha. Uradno se je turška pot v EU začela s sporazumom Ankare, s katerim je postala država kandidatka. Sporazum Ankare je Turčiji napovedoval svetlo prihodnost, predvsem v času, ko se je Turčija strinjala s carinsko unijo. Skozi zaključno nalogo smo predstavili vzpone in padce Turčije pri doseganju polnopravnega članstva v EU.

Na začetku zaključne naloge smo podali dejstva, zakaj se države povezujejo v Evropsko unijo in kakšne pogoje morajo države kandidatke izpolniti, da pridobijo polnopravno članstvo. Ugotovili smo, da se evropske države povezujejo predvsem zato, da ohranijo mir in ustvarijo gospodarsko in politično velesilo. Do danes, je v EU sestavljena 28. držav članic.

Da bi države kandidatke lahko vstopile v EU, morajo izpolniti kar nekaj zahtev in pogojev. Med glavnimi pogoji je izpolnjevanje 49. člena PEU, ki opredeljuje, da mora biti država kandidatka evropska država, zagotoviti mora svobodo, demokracijo, človekove pravice in temeljne svoboščine. Pomembni kriteriji za vstop v EU so tudi določila iz Kopenhagna, ki zapovedujejo, da morajo države kandidatke izpolnjevati politične in ekonomske kriterije ter izpolnjevati obveznosti, ki jim jih nalaga članstvo. Glavno besedo ima Evropska komisija, ki ocenjuje kandidatke v pristopnem procesu in se na podlagi poročil, odloči, ali je neka država primerna ali ne.

V nadaljevanju naloge smo opisali razvoj odnosov med Turčijo in Evropsko unijo, za katere lahko trdimo, da so vse prej kot enostavni. Podali smo tudi argumente za in proti članstvu Turčije v EU. Med glavne argumente za članstvo smo umestili gospodarske razloge, energetske vire in geostrateški položaj Turčije. Pri gospodarskih argumentih smo izpostavili dejstvo, da se je gospodarska rast Turčije precej dvignila, razloge je mogoče iskati v turški vladi, saj vse moči namenja reformam, ki bi Turčijo povzdignile na vrh seznama, držav, ki so zanimive za tuje investitorje. Med pozitivne dejavnike za članstvo se uvrščajo energetske vire, saj se Turčija nahaja v neposredni bližini 70 % naftnih in plinskih virov, in s tem Evropi zagotavlja nemoteni dotok energije. Ne nazadnje je izrednega pomena tudi geostrateški položaj Turčije, ki ji omogoča, da je izolator in povezovalec med državami. Pri argumentih proti članstvu Turčije v EU smo se odločili izpostaviti najpogostejše argumente evropske javnosti, ki nasprotuje turškemu vstopu. Med njimi so vprašanje Cipra, evropske identitete in islama.

Skozi raziskovalno nalogo smo ugotovili, da ima javno mnenje zelo velik vpliv na to, ali bo Turčija postala polnopravna članica EU ali ne. Države, ki so že polnopravne članice EU, so razdeljene na dva tabora; en je za vstop Turčije, drugi mu nasprotuje. Mnenje smo razdelili na javno mnenje evropskega in turškega prebivalstva. Med turškim prebivalstvom je moč zaznati upad navdušenja nad EU, predvsem zaradi dejstva, da pogajanja potekajo

občutno predolgo. Evropsko prebivalstvo je večinoma naperjeno proti vstopu Turčije v EU, predvsem iz razloga, da se bojijo islamizacije, da Turčija ni evropska država, niti se ni zmožna poistovetiti z evropsko identiteto.

V zadnjem delu zaključne naloge smo predstavili tri možne scenarije vstopa Turčije v EU – polnopravno članstvo, privilegirano partnerstvo in status quo. Turčija se že od samega začetka trudi pridobiti polnopravno članstvo v EU, kar je med drugim dokazala s tem, da je kot edina država, odprla carinsko unijo, še preden je postala polnopravna država. Kljub turškemu trudu so velike evropske države, kot sta Francija in Nemčija proti polnopravnemu članstvu in v zameno ponujata Turčiji privilegirano partnerstvo. Privilegirano partnerstvo v praksi pomeni, da bo Turčija odprla carinsko unijo in bo z EU sodelovala na področju civilne družbe, varstva okolja, zunanje in obrambne politike. EU bo Turčija pomagala v boju proti terorizmu, v zameno pa se EU ne bo vmešavala v ciprsko vprašanje.

Glede na to, da Turčija resnično napreza vse svoje moči, da bi se končno pridružila EU, se v Evropi še vedno porajajo pomisleki, če je resnično storila dovolj in se izkazala kot država, ki se drži dogovorov. Največji problem še vedno ostaja turški način življenja, nespoštovanje temeljnih človekovih pravic in islam. V zadnjem času oviro predstavlja tudi želja turškega predsednika Erdogana, da se ponovno uvede smrtna kazen. Če bi se to uresničilo, je EU že napovedala, da se bodo prekinila pogajanja za polnopravno članstvo. Vsi dogodki nekako dajejo vtis, da bo Turčija ostala v statusu quo.

LITERATURA IN VIRI

1. Alptekin, A. (2016). Turkey and the European Union: the Saga of the 50 Years-Long Accession Negotiations. *Polish Journal of Political Science*, 2(1), 19–62.
2. Aničić, D. (2015). *Vstop Turčije v Evropsko unijo; analiza izpolnjevanja koopenhavskih političnih kriterijev in dodatnih političnih pogojev* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Ahtisaari, M., Biedenkopf, K., Borino, E., Van den Broek, H., Geremek, B., Giddens, A., Oreja Aguirre, M., Rocard, M., & Rohan, A. (2004). *Turkey in Europe: More than a promise? Report of the Independent Commission on Turkey*. Bruselj: The British Council Brussels.
4. Balcer, A. (2004). Relations between Turkey and the European Union. *Centre for Eastern Studies*. Najdeno 16. avgusta 2015 na spletnem naslovu <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-studies/2004-03-15/relations-between-turkey-and-european-union>
5. Barnes, I. (2010). Enlargement. V M. Cini (ur.), *European Union Politics* (str. 418–436). New York: Oxford University Press.
6. Buhari, D. (2009). Turkey-EU Relations: The Limitations of Europeanisation Studies. *The Turkish Yearbook of International Relations*. Najdeno 21. julija 2016 na spletnem naslovu <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/44/1566/17008.pdf>
7. Chaturvedi, A. (2013). Turkish Accession Prospects to the EU in the Current Scenario. *Working paper*.
8. Dagdeveren, D. (2014). EU Public Opinion and Turkey's EU Membership. *EU-Turkey Dialogue Initiative Working Paper*, 1–23.
9. Evropska komisija. (2015). *Politike Evropske unije, Širitev*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.
10. *Evropska unija*. (b.1) Najdeno 18. maja 2016 na spletnem naslovu http://sl.wikipedia.org/wiki/Evropska_unija
11. Hakura, F. (2004). Partnership Is No Privilege. *The Royal Institute of International Affairs*, 1-9.
12. Karakas, C. (2013). EU-Turkey: Integration without Full Membership or Membership without Full Integration? A Conceptual Framework for Accession Alternatives. *JCMS-Journal of common market studies*, 51(6), 1057–1073.
13. *Kratki vodič po Evropski uniji*. (b.1). Najdeno 2. septembra 2015 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_6.5.1.pdf
14. Krstinić, K. (2011). *Širitev Evropske unije na jugovzhodno Evropo-primer Srbije* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. MacMillan, C. (2013). *Discourse, Identity and the Question of Turkish Accession to the EU-Trough the Looking Glass*. Surrey: Ashgate.
16. Mehikić, M., & Šabič, Z. (2008). *Pogojevanje članstva v Evropski uniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

17. Miholič, A. (2013). Turčija nima alternative približevanju Evropski uniji. *Delo*. Najdeno 10. julija na spletnem naslovu <http://www.delo.si/novice/svet/turcija-nima-alternative-priblizevanju-evropski-uniji.html>
18. *Odprli novo poglavje v turških pogajanjih za članstvo v EU*. Najdeno 1. julija 2016 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/svet/evropa/odprli-novo-poglavje-v-turskih-pogajanjih-za-clanstvo-v-eu.htm>
19. Petkova, L. (2008). Turkey's EU membership and the public opinion. *Despite borders*. Najdeno 15. julija 2016 na spletnem naslovu http://www.despiteborders.com/clanky/data/upimages/petkova_turkey_eu_public_opinionion.pdf
20. Presidency conclusions. (2002). *Copenhagen European Council 12 and 13 December 2002*. Najdeno 21. junija 2015 na spletnem naslovu http://www.consilium.europa.eu/en/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/PRESIDENCY-CONCLUSIONS_COPENHAGEN-EUROPEAN-COUNCIL_-12-AND-13-DECEMBER-2002/
21. Radu Sorin, P. (2012). *Turkey and the EU a Catch-22 Scenario*. Najdeno 21. junija 2015 na spletnem naslovu <http://dare.uva.nl/cgi/arno/show.cgi?fid=452522>
22. Schimmelfennig, F., & Sedelmeier, U. (2002). Theorizing EU enlargement: research focus, hypothesis, and the state of research. *Journal of European Policy*, 9(4), 500–528.
23. Slabe, D. (2014). Privilegirano partnerstvo po sili razmer. *Delo*. Najdeno 26. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.delo.si/novice/svet/eu-turcija-privilegirano-partnerstvo-po-sili-razmer.html>
24. *Slabše za Kitajsko, Turčija raste!* Najdeno 20. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://novice.najdi.si/predogled/novica/a4a411c45ad0295dcdffff5ec617535/Skladi-com/Gospodarstvo/Slab%C5%A1e-za-Kitajsko-Tur%C4%8Dija-raste>
25. Svet Evropske unije. (2015a). Pristopna konferenca s Turčijo: odprto poglavje o ekonomski in monetarni politiki. Najdeno 29. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2015/12/14-accession-conference-turkey/>
26. Svet Evropske unije. (2015b). *Izjava predsednika Donalda Tuska za javnost po srečanju voditeljev držav ali vlad EU in Turčije*. Najdeno 4. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2015/11/29-tusk-remarks-after-eu-turkey/>
27. Svet Evropske unije. (2016a). *Izjava EU in Turčije, 18. marec 2016*. Najdeno 29. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>
28. Svet Evropske unije. (2016b). *Turčija. Potek pogajanj*. Najdeno 1. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/policies/enlargement/turkey/>
29. Svet Evropske unije. (2016c). *Pridružitveni svet EU – Turčija*. Najdeno 29. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2015/05/18-eu-turkey-association-council/>
30. Svetličič, M., & Jaklič, A. (1999). Širitev Evropske unije: ali navdušenje hlapi? *Teorija in praksa*, 36(2), 181-202.

31. Toplak, C. (2003). *Združene države Evrope*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Uršič, R. (2012) *Geografski in sociološki vidiki vključevanja Turčije v Evropsko unijo* (diplomsko delo). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
33. Yavuz, Hakan M. (2009). *Secularism and Muslim Democracy in Turkey*. New York: Cambridge University Press.
34. Quaisser, W., & Wood, S. (2004). EU Member Turkey? *Forost Arbeitspapier Nr. 25*. Najdeno 1. julija 2016 na spletnem naslovu http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2008/806/pdf/forost_ArbeitspapierR_25.pdf
35. Zalta, A. (2006). Evropski »drugi«: turški islam in njegova evropska perspektiva. *Teorija in praksa*, 43(3/4), 558–565.
36. Žitek, T. (2014). *Zgodovinski razvoj Evropske unije in širitev v prihodnosti z vidika primerjalnega prava* (magistrsko delo). Kranj: Fakulteta za državne in evropske študije.